

СИНГАЇВСЬКА Г. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АГІОНІМИ В ОНОМАСТИЧНОМУ ПРОСТОРИ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядаються агіоніми, у складі яких виступають імена святих, їх структура і функціонування; увагу зосереджено на визначенні місця агіонімів в ономастичному просторі і важливості системного підходу при аналізі об'єктів наукового пізнання.

Ключові слова: агіонім, ономастичний простір, ономастична система, принципи номінації, агіоантропонім.

В статье рассматриваются агионимы, в составе которых выступают имена святых, их структура и функционирование; внимание сосредотачивается на определении места агионимов в ономастическом пространстве и важности системного подхода при анализе объектов научного познания.

Ключевые слова: агионим, ономастическое пространство, ономастическая система, принципы номинации, агиоантропоним.

A structure and functioning of agionyms is examined in the article, which the names of saints come forward in composition; the attention is mainly focused on determining the place of agionyms in the onomastic space and the importance of a systematic approach in the analysis of the objects of scientific knowledge.

Key words: agionym, onomastic space, onomastic system, principles of nomination, agioantroponyme.

Ономастичний (онімний) простір мови визначається як сукупність усіх власних назв (реальних і вигаданих) і являє собою відкриту систему, яка постійно оновлюється.

У цілому ономастичний простір охоплює наступні власні імена: антропоніми – особові імена людей; етноніми – групові, родові, етнічні імена людей; топоніми – назви географічних об'єктів; космоніми – назви космічних об'єктів: галактик, зірок, планет, супутників, астероїдів, комет і т. ін.; зооніми – власні імена тварин; фітоніми – назви рослин; хрононіми – назви періодів часу; ергоніми – назви політичних і громадських об'єднань людей; хрематоніми – назви різних предметів: знарядь праці, зброї, інструментів, приладів, побутових предметів, коштовностей і т. ін.; порейоніми – назви засобів пересування: автомобілів, потягів, літаків, кораблів, космічних апаратів і т. ін.; документоніми – назви документів, правових актів і т. ін.; фалероніми – назви нагород; геортоніми – назви свят, ювілеїв, урочистостей; фіктоніми – назви фантастичних об'єктів; теоніми – імена божеств.

Серед новітніх проектів типологізації онімів слід відзначити погляди

О.Ю. Карпенко, яка, за даними когнітивної ономастики, у мові, залежно від типів денотатів, способів їх пізнання й номінації, власні назви у ментальному лексиконі поділила на дев'ять фреймів, а саме: “антропонімічний фрейм (об’єднує іменування людей), топонімічний фрейм (сукупність власних географічних назв), теонімічний фрейм (власні назви богів, божеств, розмаїтих демонів), ергономічний фрейм (власні назви різних виробничих, суспільних, ідеологічних, конфесійних об’єднань людей), зоонімічний фрейм (клички тварин), космонімічний фрейм (власні назви природних космічних об’єктів та частин їх поверхні), хрононімічний фрейм (власні назви подій, часових відрізків), хрематонімічний фрейм (власні назви матеріальних предметів, що, на відміну від географічних об’єктів, не є елементами земної поверхні і можуть змінювати своє місцеположення), ідеонімічний фрейм (власні назви духовних предметів – творів письменників та інших митців)” [1:112].

Назви різних розрядів предметів та істот, що одержують власні назви, як і сама кількість цих розрядів не збігаються у різних ономастів. У зв’язку з цим виділення онімів в окремі лексичні поля і розряди є певною мірою умовним.

Як відомо, при аналізі об’єктів наукового пізнання в різних царинах наукових дисциплін, враховуючи ономастику, з її складовими частинами (антропонімікою, топонімікою, космонімікою тощо) доцільно використовувати системний підхід. Оскільки, згідно з позицією російських дослідників, ономастична лексика будь-якої мови видається гігантською макросистемою або системою систем, що об’єднує численні системи чи підсистеми онімів, які належать до всіх секторів ономастичного простору з територіальними і соціальними відмінностями. Кожен онімний сектор у кожній мові має свої словотвірні та словозмінні парадигми, відповідно до яких організується і реорганізується його лексика [2;3].

Необхідно відзначити, що для ономастичного континууму характерний тісний взаємозв’язок власних назв різних полів. Він розвивається, як і явища нашої дійсності, в просторі і в часі, але є у нього і своя специфіка. Йому властива культурна неперервність, тобто особливий зв’язок імен, створених людьми різних країн і культур [2:9].

У сучасній лінгвістиці вже детально розглянуті наступні лексико-семантичні поля ономастичного простору: антропоніми, топоніми, теоніми, велику увагу приділено зоонімам і космонімам. Опису же периферійних розрядів ономастики вченими приділяється набагато менше

уваги. Одна з таких проблем – агіоніми як периферійний розряд ономастичного простору іспанської мови.

Агіонім, за визначенням, що наводиться в Словнику російської ономастичної термінології, – “ім’я святого” (від гр.: *agios* – священний, святий і *опута* – ім’я) [4].

Дослідниця православної релігійної лексики І.В. Бугаєва вважає не виправдано вузьким традиційне розуміння терміну агіонім як імені святого і пропонує вважати агіонімом “словосполучення, яке служить для іменування осіб або об’єктів, на яких спочиває благодать Божа через чин прославлення або освячення” [5]. У цьому випадку розряди агіонімів представлені складною системою, в яку входять агіоантропоніми (власне імена святих), агіотопоніми, еортоніми (назви церковних свят), екклезіоніми (назви храмів і монастирів), іконіми (найменування ікон), які складають ономастичний простір, об’єднаний значенням святості. Те, що Н.В. Подільська називає агіонімом, тобто ім’я святого, І.В. Бугаєва пропонує називати агіоантропонімом, під яким розуміє апеллятивно-антропонімічний комплекс, який служить для номінації прославлених християнських святих [5]. Саме агіоантропоніми найчастіше є ономаосною для номінації інших предметів і об’єктів, які відносяться до сакрального ономастикону або пов’язані з ним опосередковано.

Дана точка зору суперечить традиційному погляду ономастологів: будучи ім’ям святого, агіонім відноситься до розряду антропонімів. Екклезіоніми ж являють собою назви точечних географічних об’єктів, тобто є топонімами [6].

Таким чином, **актуальність** даної теми визначається тим, що розвиток іспанської ономастики вимагає подальшої розробки теоретичних проблем, що стосуються класифікації власних назв, їх походження, питань вибору та особливостей використання у мовленні.

Мета роботи полягає в комплексному аналізі місця агіонімів в ономастичному просторі іспанської мови, їх структури, принципів і способів номінації.

Об’єктом дослідження є агіоніми як периферійне лексико-семантичне поле ономастичного простору сучасної іспанської мови.

Предметом дослідження є семантико-стилістичні особливості агіонімів, їх функції та специфіка використання в медичній термінології.

Матеріалом дослідження послужили історичні джерела, дані Енциклопедії медичних рослин, Словника популярних лікарських рослин

на основі імен святих, інша довідкова література [7-12].

Наукова новизна дослідження. Наукова новизна полягає в тому, що в статті робиться спроба описати лексико-семантичне поле агіонімів, аналізуються особливості функціонування досліджуваних онімів в медичній термінології.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Серед науковців останнім часом зростає інтерес до проблем функціонування та структурної організації сакральних онімів. У лінгвістиці з'являються роботи, в яких аналізуються власні імена на позначення святості. Зокрема, в цих працях дослідники розглядають питання структурно-семантичної організації агіонімної системи в цілому (І.В. Бугаєва) [13], питання особливостей іменування священнослужителів, монахів та мирян у православному середовищі (Т.О. Іванова) [14], вивчається семантика і функціонування агіонімів у медичній термінології (Варнавська) [15].

Святість – одне з фундаментальних понять християнського вчення. “В якості святих вшановуються ті, чия причетність до Бога була явлена церкві як достовірний факт” [16:93]. До таких осіб належали спочатку апостоли, старозавітні пророки і патріархи, потім мученики, постраждалі за Христа. Дуже часто агіонім супроводжується другим компонентом – означенням, яке за своєю суттю або є редукованим міфом, пов'язаним із діяльністю святого, або відображає його календарну приуроченість: *Juan el Bautista – Іоанн Хреститель, Sta Agripina la bañista – Аграфенакупальниця, Profeta Elías – Ілля-пророк, San Nicolás el Taumaturgo – Святитель Миколай Чудотворець* і т. п. Кожен агіонім приурочений до певного дня річного циклу, що відбивається у святцях. Другий компонент дозволяє розрізняти однойменних святих.

У зв'язку з церковними вимогами нарікати людину при хрещенні ім'ям одного з святих, день якого збігався з днем народження людини або був близький до нього в установлених межах, агіоніми суттєво вплинули на формування іменника у християнському світі. Календарна прив'язка агіонімів відбилася як у багатій східнослов'янській календарній фразеології: *У Євдокії вода, у Єгора трава; із Петрова дня пожня* (тобто покіс, косовиця), так і в іспанських пареміологічних одиницях: *Por Santa Lucia (13 de Diciembre), acorta la noche y alarga el día; por Santiago (25 de Julio) y Santa Ana (16 de agosto) pintan las uvas y por Nuestra Señora (8 de septiembre) ya están maduras; por San Juan (24 de junio), los días comienzan a acortar; si hace viento por San Matías (24 de febrero), hace viento cuarenta*

días; por San Vicente (22 de enero) el invierno pierde un cliente; por Santa Magdalena (20 de julio) la avellana esta llena [7]. Звідси, взагалі, одне з активних джерел фразеологізмів, що містять у своєму складі антропоніми.

З агіонімами пов'язані і так звані народні значення особистих імен: *Касьян на що не погляне – все в'яне*. У даному випадку уявлення пов'язані з високосним роком, який вважається важким, а так як день св. Касьяна припадає на 29 лютого, то і ознака “нехороший”, “недобрий” переноситься на носія антропоніма.

Іспанія – країна з міцними релігійними традиціями. Агіоніми іспанської мови є складними за своєю структурою. В основі агіоніма завжди присутній агіоантропонім – біблійне власне ім'я або власні імена святих Християнської Церкви, які, як правило, супроводжуються короткою або повною формою прикметника *Santo (a) – святий (ая)*. У словнику Іспанської Королівської Академії наук зазначено, що вживання повної форми зазначеного прикметника характерно лише перед жіночими власними іменами, наприклад: *Santa Teresa – свята Тереза, Santa Bárbara – свята Барбара (Барвара)* і декількома чоловічими: *Domingo, Tomás, Tomé, Toribio* [17]. У всіх інших випадках у агіонімах вживається лише редукована форма – *San*.

Характерною рисою іспанської медичної лексики класичного середньовіччя є поява агіонімів у найменуваннях хвороб.

Звернемося до власних імен біблійного походження. Біблійні власні імена сприяли появі у медицині багатьох термінологічних одиниць, які служать як для топографічного позначення органу: *lira de Davis – ліра Давида, nuez de Adán, manzana de Adán – Адамове яблуко, кадик*, так і для називання патологічних процесів і станів: *complejo de Adán, complejo de Adán у Eva – комплекс Адама або комплекс Адама і Єви, síndrome de Job – синдром Іова*. В основі подібних іменувань завжди присутні алюзії, пов'язані з біблійним сюжетом: ім'я Іова, страждальця, ураженого проказою асоціюється з множинними ураженнями шкіри. *Síndrome de Job – синдром Іова* є спадковим дефектом імунітету, при якому у хворих дітей спостерігаються множинні рецидивуючі абсцеси, які проявляються при народженні і зберігаються роками.

У середньовіччі люди вдавалися до допомоги святих при різних захворюваннях: *San Cristóbal* захищав від таких хвороб, як чума і епілепсія, *San Blas* – від хвороб горла, *San Lorenzo* – спини,

Santa Apolonia – зубів, *San Framboin* – мігрені, *San Humberto* захищав від зміїних укусів і сказу, *San Marcolino* – від золотухи, *San Eno* – від глухоти, *Santa Margarita de Antioquia* допомагала вагітним [8].

З усіх перерахованих вище тільки дві назви можуть бути визначені як міжнародні терміни, що використовувалися у медицині аж до ХХ ст.: *Fuego de San Antonio* – Антонов вогонь і *baile de San Vito* – танець святого Віта, який раніше в російській мові іменувався пляска святого Гвідона.

Тим не менш, агіоніми не зникли безслідно з медичної лексики. В іспанській мові, як і раніше зустрічаються, а іноді і активно використовуються у науково-популярному медичному дискурсі народні найменування лікарських рослин, утворені на основі агіоантропоніма.

У сучасній іспанській мові деякі з таких назв використовуються всюди, вживання інших характерно лише для жителів певної місцевості, а частина є архаїзмами, збереженими тільки у рідкісних літературних джерелах.

Як і терміни-епоніми, іспанські народні назви лікарських рослин, утворені на основі агіонімів, являють собою двох або трикомпонентні найменування і складаються з ядерного і ономастичного компонентів. Ядерний компонент, який несе основне смислове навантаження, звичайно представлений загальноботанічною лексикою: *Árbol*, *Hierba*, *Flor* – дерево, трава, квітка або словами-метафорами: *Cordón* – пояс, *Vara* – посох, *Lágrimas* – сльози. Рідше зустрічаються апелятиви, що класифікують родову приналежність об'єкта: *Lirio* – лілія, *Rosa* – троянда, *Laurel* – лавр. Ономастичний компонент назви – це агіонім, який, у свою чергу, містить агіоантропонім і редуковану форму прикметника *San* (від *Santo* – святий) або повну *Santa* – свята. Цікаво відзначити, що, якщо у назві присутній антропонім старозавітного персонажа, даний прикметник не вживається.

Зазвичай кажуть *Árbol de Abraham* – Авраамове дерево (*Vitex agnuscastus*, деревна рослина роду вітекс сімейства вербенових), *Trompetas de Aarón* – Ааронові труби (*Arum italicum* – аронник італійський), хоча і Авраам, і Аарон зараховані до лику святих, тому повний агіонім повинен виглядати наступним чином: *Santo Abraham*, *Santo Aarón*.

Імена святих Християнської церкви чи біблійних персонажів зустрічаються у народних назвах дерев: *Árbol de San Gregorio* (*Prunus padus*) – черемха звичайна, *Árbol de San Juan* (*Morus nigra*) –

шовковиця чорна; чагарників: *Hierba de San Martín* (*Daphne laureola*) – вовчі ягоди, *Ramos de San Pedro* (*Crataegus monogyna*) – глід одноматочковий; трав: *Hierba de Santa Catalina* (*Imperatoria ostruthium*) – смовдь, царський корінь, *Helecho de San Cristóbal* (*Osmunda regalis*) – чистоус королівський.

Рослини, названі іменами святих, зустрічаються повсюдно. Наприклад, у піщаній прибережній зоні росте *Lirio de Santa Cristina* (*Pancretium maritimum*) – *Панкрації морський*, “морський нарцис”; близько водойм – *Lirio de San José* (*Iris pseudacorus*) – *ірис водяний*, у лісах – *Hierba de San Lorenzo* (*Ajuga reptans*) – *живучка повзуча*. *Hierba de San Marcos* (*Tanacetum vulgare*) – *тижмо звичайне* і *Hierba de Noé* (*Herniaria glabra*) – *грижник гладкий* є представниками лугової і польової флори.

В Іспанії існує безліч рослин, які в тій чи іншій мірі асоціюються з образом святого чи носять його ім'я. Наприклад, свіжу зелень петрушки завжди підносять святому Панкратію (*San Pancraccio*) – покровителю торгівлі, щоб привернути удачу в справах, а піон, тирлич, звіробій продірявлений мають народні назви по імені святого. *Hierba de San Jorge* (*Paeonia officinalis*) – *трава святого Хорхе (Георгія)* або *півонія* розцвітає, як правило, напередодні 24 квітня – дня святкування цього святого, християнського мученика II ст., покровителя Каталонії і Арагону, тому названа його ім'ям [9:86-90].

Іноді агонім відображає і приховану, фонову інформацію, має додаткове конотативне значення, наприклад, рослину *Zarzaparrilla* (*Smilax medica*) – сарсапарель, що відноситься до сімейства ожинових, називали по імені біблійного праотця Ноя: *Hierba de Noé*, тому вона є стародавньою рослиною, яка руками людини “не сіяна, не вирощена” [10:313].

Як правило, рослини мають різні цілющі властивості. Лікарі і знахарі активно використовували “святую фітотерапію” при лікуванні багатьох захворювань. Так, *Hierba de Santa Lucía* (*Salvia verbenaca*) *травичка святої Лусії* або *gallocresta* – *півнячий гребінь*, *шавлія вербенова* застосовувалася при хворобах очей. Вважали, що варто лише прикласти розтерту зелень до повік, і людина знову матиме зір. Рослина названа на честь Луції Сіракузької, покровительки незрячих хворих, чиє ім'я в перекладі з латинської означає “світло”. *La flor de San Diego* (*Ranunculaceas bullatus*) – рослину сімейства *лютикових* вживали при лікуванні безпліддя і

при порушеннях менструального циклу, *Hierba de Santa Isabel* (*Verbena officinalis*) – вербена лікарська використовувалася при респіраторних захворюваннях, при хворобах шкіри і т.д. [11].

Християнська традиція зберігає агіоантропонім в найменуваннях церковних свят – еортонімах (термін І.В. Бугасвої), що дає можливість говорити про трансномінацію в процесі вторинної номінації [18].

Ми вважаємо, що в іспанській мові поява агіоантропоніма в найменуванні рослини в деяких випадках безпосередньо пов'язана з традиційними релігійними святами, тому подібна трансномінація характерна і для іменування лікарських рослин.

День літнього сонцестояння Католицька Церква традиційно присвячує *San Juan Bautista* – Іоанну Хрестителю, єдиному святому (крім Ісуса Христа і пресвятої Богородиці), якому вшановують народження, а не смерть [9:47]. Традиції, котрі пов'язують рослинний світ з ніччю святого Іоанна (*noche de San Juan*), дуже численні. В Іспанії з давніх часів існує повір'я, що рослини, зібрані рано вранці у день святого Іоанна, мають цілющу, магічну силу. Тому квіти і трави, які в тій чи іншій мірі пов'язані з цією ніччю, в народі називають *sanjuaneras*.

Однак частіше під *травою святого Іоанна* слід розуміти дві видові форми звіробою: *Hypericum perforatum* і *Hypericum maculatum* – звіробій продірявлений і звіробій плямистий. *Hierba de San Juan* – Іванова трава розцвітає напередодні 24 червня, *El día de San Juan Bautista* – дня святого Іоанна. Згідно ранньохристиянської легенди, в тому місці, де кілька крапель крові впали на землю, коли кат ніс голову страченого Хрестителя царю Іроду, зійшла квітка, листя і квіти якої мали цілющу силу. Темно-помаранчевий колір соку розтертого листя звіробою нагадував про пролиту кров Іоанна, тому люди стали називати рослину його ім'ям. Народна назва стала настільки відомою, що іноді вживається в науково-популярній медичній літературі з будь-яким іншим ядерним елементом: “*Por suerte, los beneficios de la planta de San Juan han sido recientemente redescubiertos*” або просто по агіоніму, наприклад: “*Encontraron que las personas que sufren de depresiones leves y moderatos les va mejor con el San Juan (63,99% de pacientes que mejoran) que son antedepresivos convencionales (58,5%)*” [16].

Одну й ту саму рослину народ іменував по-різному, відбиваючи в назві ті чи інші її особливості. Так, в іспанській мові звіробій називають: *Hiperico*, *Hipericón*, *Corazoncillo*, *Hierba de San Juan*, *Sanjuanera*, *Sanjuan*,

Hierba de las heridas, Hierba militar, Alfalfa argentina – звіробій, трава святого Іоанна, трава поранених, військова трава (звіробій активно використовували при лікуванні ран, отриманих в ході бою), люцерна аргентинська. Тому синонімія, характерна при вторинній номінації, неминуче відзначається і даному випадку.

Народні назви рослин, які утворені на основі агіоантропонімів Ісуса Христа і діви Марії, є відомими, зустрічаються в багатьох довідкових виданнях по фітотерапії, фіксуються словарними джерелами іспанської мови: *Cardo de María, Cardo mariano* (*Silybum marianum*) – розторопша плямиста, чортноплох Святої Марії, *Corona de Cristo, Espina de Cristo* (*Euphorbia splendens*) – молочай блискучий.

В іспанському медичному дискурсі існує ще один розряд лексики, в якому протягом декількох століть агіоантропоніми традиційно залишаються в активному вживанні. Це назви лікарень та інших лікувальних установ. Наприклад, в Мадриді знаходяться: *El Hospital Universitario Santa Cristina* (заснований під назвою *Casa de Salud Santa Cristina*), *Hospital Infantil Universitario Niño Jesús, Hospital Central de la Cruz Roja San José y Santa Adela, Hospital Clínico San Carlos*. В інших містах знаходяться: *Area Hospitalaria Virgen Macarena* (Sevilla), *Hospital Clínico San Cecilio* (Granada), *Hospital San Agustín* (Avilés), *Hospital Santa Bárbara* (Puertollano), *Hospital Sant Jaume* (Olot), *Hospital San Juan* (Alicante), *Hospital San Pedro de Alcantara* (Cáceres), *Complejo Hospitalario San Millán-San Pedro* (Logroño).

Незважаючи на те, що в теперішній час терміни, утворені на основі агіонімів, не вживаються в сучасних номенклатурних термінологічних джерелах, наявність агіоантропонімів протягом довгого часу в медичній лексиці і той факт, що в деяких випадках вони продовжують залишатися в активному вживанні, є характерною особливістю, що свідчить про своєрідність іспанського медичного дискурсу.

Висновки дослідження. На основі проаналізованого матеріалу можна зробити висновок про віднесення агіонімів до периферійних розрядів ономастичного простору на підставі наступних властивостей: часткове збереження внутрішньої форми антропонімів та апелятивів, що входять до складу найменувань, вмотивованість, змінність, недовговічність. Аналіз агіонімів у лексикографічних виданнях свідчить про те, що досліджувані нами мовні одиниці входять в активний

словниковий склад сучасної іспанської мови.

У сфері номінації, сигніфікації і конотації оніма стосовно до агіонімів виділені наступні функції: мовні (номінативно-диференціальна ідентифікуюча, дейктична); у сфері сигніфікації у агіонімів проявляються функції змістовного характеру: інформативна і когнітивна (енциклопедична); у сфері конотації у агіонімів виникають такі мовні функції, як стилістична (віднесеність до функціонального стилю мовлення), культурно-історична.

Важливу роль в номінації агіонімів відіграють екстралінгвальні чинники: історико-культурні події, соціальні і політичні перетворення, процеси, що відбуваються в науці та духовному житті суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карпенко О.Ю. Проблематика когнітивної ономастики : [монографія] / Олена Юріївна Карпенко. – Одеса : Астропринт, 2006. – 377 с.
2. Суперанская А.В. Общая теория имени собственного / Александра Васильевна Суперанская. Изд.2. – М. : URSS, 2007. – 368 с.
3. Подольская Н.В. Вопросы исследования микропонимии / Наталия Владимировна Подольская // Питання ономастики. – К., 1965. – С. 209–214.
4. Подольская Н.В. Имя собственное / Наталия Владимировна Подольская // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Сов. энцикл., 1990. – С.473–474.
5. Бугаева И.В. Обозначения святости в ономастическом пространстве русского языка [Электронный ресурс] / Ирина Владимировна Бугаева. Режим доступа: <http://www.portal-slovo.ru/philology/37388.php?PRINT=Y> 7.05.2011. 21.59.
6. Борисевич О.А. Экклезионимы как разновидность урбанонимов в современной ономастической системе / О.А. Борисевич // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия “Филология. Социальные коммуникации”. – 2011. – Т.24 (63). – №4. Часть 1. – С.420–424.
7. *Refranes, proverbios y dichos populares de Santos* [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://refranesyfrases.com/refranes-santos/3.html>.
8. González López F. De Santos y Medicina [Электронный ресурс] / Francisco González López // Revista Medicina de Caldas. Режим доступа: http://telesalud.ucaldas.edu.co/rmc/articulos/articulo.asp?archivo=v11e3a9.htm&vol=11&ed=3&id_articulo=9.
9. Rey Bueno M. Historia de las hierbas mágicas y medicinales / Mar Rey Bueno. – Madrid: Nowtilus S.L., 2008. – 302 p.
10. Putz R. Botánica oculta: las plantas mágicas según Paracelso / Rodolfo Putz. – Valladolid : Maxtor, 2006. – 317 p.
11. *Plantas-santos*. Base de datos de nombres populares de plantas medicinales basados en santos (ampliada) [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://plantas-santos.galeon.com/>
12. Alonso Osorio M.J. Plantas medicinales: del uso tradicional al criterio científico / María José Alonso Osorio. – Barcelona, 2010. – 79 p.
13. Бугаева И.В. Агионимы в православной среде: структурно-семантический анализ : [монография] / Ирина Владимировна Бугаева. – М.: ФГОУ ВПО РГАУ – МСХА им. К.А. Тимирязева, 2007. – 138 с.
14. Иванова Т.А. Лексические особенности жизнеописаний ново прославленных святых русской православной церкви : автореф. дис. на соискание ученой степени канд филол. наук : 10.02.01 “Русский язык” / Т. А. Иванова. – М., 2004. – 20 с.
15. Варнавская Е.В. Статус и функционирование эпонимов в медицинской терминологии испанского языка : автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата филол. наук : 10.02.05 “Романские языки” / Елена Владимировна Варнавская ; Воронежский государственный ун-т. – Воронеж, 2009. – 24 с.
16. Живов В.М. Святость: краткий словарь агиографических терминов / Виктор Маркович Живов. – М. : Гнозис, 1994. – 110 с.
17. *Diccionario de la lengua española*. Real Academia Española (22a ed.). – Madrid: Espasa-Calpe, 2001. – 2448 p.
18. Бугаева И. В. Наименование праздников в православном социолекте / Ирина Владимировна Бугаева // Известия Уральского государственного университета. – 2007. – № 53. – С. 84–92.